

راهبردهای پیشگیری از بزه دیدگی توریست‌های سلامت

احسان آتش فراز

دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران (نویسنده مسئول)
aghtovla@gmail.com

فاطمه احدی

استادیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، مرکز تحقیقات حقوق، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران
Fatemeh.ahadi1394@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: توریسم سلامت به مثابه یک صنعت، یکی از جدیدترین عرصه‌های اجتماعی است. این موضوع علاوه بر حوزه درآمدزایی و اشتغال‌آفرینی در ابعاد نظام حقوقی، اجتماعی، فرهنگی نیز مورد توجه قرار گرفته است. در این بین گردشگری سلامت از جایگاه ویژه‌ای در کشور ما برخوردار است. تحقیق حاضر با نگاهی ترمیمی در پی شناسایی موانع حقوقی حوزه گردشگری سلامت با تاکید بر شناخت راهبردهای پیشگیری از بزه دیدگی توریسم سلامت در جامعه ایران می‌پردازد.

روش تحقیق: روش ما در این تحقیق اسنادی و توصیفی است.

یافته‌ها و نتیجه: نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که برای پیشگیری از بزه دیدگی توریسم سلامت باید اقدامات یکپارچه در سطوح کلان و خرد صورت گیرد. این موضوع در ابعاد و اقدامات ساختاری در حوزه قضایی و حقوقی و همچنین برنامه‌های فرهنگی و آموزشی را در بر می‌گیرد. یافته دیگر نشان می‌دهد که، توریسم سلامت نیازمند بازنگری در نوع و کیفیت ارتباط بین توریست‌های سلامت و بخش خصوصی مسئول در این زمینه است.

کلید واژه‌ها: گردشگری سلامت، بزه دیدگی، ایران، حقوق کیفری، گردشگری خارجی

۱. مقدمه

۱-۱. کلیات

طی چند دهه اخیر نگاه به گردشگری به شدت مورد توجه بوده است. اساساً یکی از مهمترین نشانه‌های توسعه یک کشور دستکم در جنبه اقتصادی آن، شکوفاسازی صنعت گردشگری است. شاید یکی از مهمترین مبانی این صنعت، حق انسان بر شاد زیستن و گذران دلخواه زندگی باشد (دادخواه، ۷۰: ۱۳۹۱). با روند روبه رشد گرایش به صنعت گردشگری، جنبه‌های مفهومی این صنعت نیز با تغییرات گسترده همراه شده است. امروزه گردشگری به مفهوم صنعتی است که همه فرآیندهای جذب گردشگر، خدمات-رسانی به آنان و انواع گوناگون حمایت از آنان را بر عهده دارد (فن هوو، ۱۳۹۳: ۳۵۰). گردشگری فرصتی اقتصادی را برای پیشینه‌سازی کارکردهای گوناگون یک نظام اجتماعی فراهم می‌نماید (ایروانی و جلائیان اکبرنیا، ۱۳۹۲: ۵۵). این موضوع از منظر حقوقی نیز دارای ابعاد قابل ملاحظه‌ای است. به طور مشخص، گردشگران همانند دیگر اقشار جامعه ممکن است بزه دیدگان جرم باشند و در واقع، جرائم گوناگونی علیه آن‌ها ارتکاب یابد (میر خلیلی، ۱۳۹۳: ۷۰۰). گردشگران در بعضی مواقع قربانی جرایمی مانند دزدی، ضرب و جرح، آدم‌ربایی و تجاوز می‌شوند (رحیم پور و خان محمدی، ۱۳۸۹). گردشگران به دلایل متعددی از جمله ناآشنائی به زبان محلی، محیط، ناآشنائی به قوانین و آیین‌های محلی، ماجراجویی و غیره، بیشتر از دیگران در معرض بزه‌دیده واقع شدن قرار دارند و عوامل متعددی سبب افزایش جرائم علیه آنها در بسیاری از مقاصد گردشگری شده است (یاوری، خوشنویس، غلامی، ۱۴۱: ۳۹۱). با افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی، گاهی این موضوع با کج فهمی‌ها و حتی بد فهمی‌هایی نیز مواجه می‌شود. در حقیقت تمرکز رسانه‌های اجتماعی بر روی اینگونه جرائم و جهانی کردن آن باعث می‌شود که، زمان برای فهم بنیادی مسئله و چستی حقیقت محدود باشد و در اکثر مواقع تبلیغات به قدری شدید می‌شود که هیچ فرصتی برای تأمین جزئیات و پس زمینه و توجیه عمل باقی نمی‌گذارند. نتیجه این امر کاهش میزان گردشگران ورودی می‌باشد که خواه یا ناخواه پیامدهایی را در پی دارد.

مجمع عمومی سازمان جهانی گردشگری، که به منظور امنیت و حمایت از گردشگران فراخوانده شده بود، در سال ۱۹۸۵ همه دولت‌ها را به انجام اقدامات مناسب علیه کسانی که مرتکب اعمال خشونت آمیز و مجرمانه علیه گردشگران می‌شوند و نیز به حمایت و محافظت از گردشگران و تسهیلات گردشگری در مقابل هر شکل از اعمال مجرمانه و خشونت آمیز فرا می‌خواند. ترکیبی از عوامل متعددی موجب رشد صعودی گرایش مردم به مسافرت‌های پزشکی شده است که از جمله هزینه بالای زندگی در کشورهای صنعتی، آسان شدن مسافرت‌های بین‌المللی و اصلاح و بهبود سطح تکنولوژی و استانداردهای پزشکی در بسیاری از کشورهای جهان، قابل ذکرند. یک دلیل کشش به سوی مسافرت پزشکی، راحتی آن در مقایسه با کشورهای دیگر است. در برخی کشورها که سیستم خدمات درمانی عمومی متداول است، معمولاً زمان زیادی برای پاسخگویی به نیاز شهروندان صرف می‌شود و بیماران ناگزیرند مدت طولانی در انتظار رسیدگی به وضعیت‌شان باشند. شرایطی نظیر پیوند مفصل ران که در انگلستان و کانادا یک سال و یا بیشتر باید در نوبت منتظر شد. لیکن در سنگاپور، تایلند، فیلیپین، یا بنگلور هند، بیمار می‌تواند یک روز پس از ورود تحت مراقبت و درمان قرار گیرد. از جمله عواملی که موجب روی آوردی به گردشگری و درمان می‌شود می‌توان به هزینه‌های پایین درمان پزشکی، درمان شدن توسط پزشک متخصص و خبره، مسئله کیفیت درمان، زمان انتظار کوتاه و احساس رضایتمندی بالا اشاره کرد. به عنوان نمونه هزینه‌ی دندان‌پزشکی در کشور آمریکا بسیار گران می‌باشد لذا برای یک شهروند آمریکایی درمان دندان در کشور ترکیه همراه با زمینه‌های تفریحی و گردشگری بسیار ارزان‌تر از درمان همان دندان در آمریکا است و لذا شهروند آمریکایی ترجیح می‌دهد که برای پر کردن دندان خود در ترکیه اقدام کرده و در کنار آن سفر تفریحی نیز داشته باشد. یا نمونه‌ی دیگر، عمل لیزیک چشم با هزینه‌ی ۳۷۰۰ دلار در آمریکا، در بسیاری از کشورهای با رویکرد توریسم درمانی حدود ۷۳۰ دلار برآورد می‌شود. علاوه بر این، در حالی که عمل‌های زیبایی صورت که در آمریکا ممکن است، حدود ۲۰ هزار دلار هزینه ایجاد کند در کشورهایی چون آفریقای جنوبی، فیلیپین، و بولیوی بین ۲۳۰۰ تا ۲۷۰۰ دلار است (گردشگری

سلامت در جهان و ایران (ierf.ir). توریسم سلامت از مهمترین زاوایای گردشگری است که اخیرا در کشور ما هم رونق رزوافزونی دارد. توجه به این موضوع از جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، پزشکی و حقوقی حائز اهمیت می‌باشد. به طور مشخص شهرهای یزد و مازندران شیراز، مشهد، تهران، تبریز و دیگر مراکز معتبر شهری سالیانه با حجم گسترده‌ای از شهروندان دیگر کشورها (اکثرا حاشیه‌ی خلیج فارس) مواجه می‌شوند.

گردشگری سلامت در ایران با وجود کیفیت بالای خدمات درمانی و قیمت ارزان، به علت نبود تبلیغات مناسب، هنوز جایگاه خود را در بازار نیافته است و گام‌های نخست را طی می‌کند. در حالی که دولت بر اساس برنامه‌ریزی‌های خود باید تا پایان برنامه چهارم توسعه ۳۰ درصد از نیازهای درمانی کشور را از طریق صدور کالا، خدمات پزشکی و توریسم درمانی فراهم کند. در این میان ایران رقبای مهمی نیز در منطقه دارد. از جمله رقبای مهم ایران در حوزه خلیج فارس می‌توان اردن و دبی را نام برد. کشور اردن سالانه ۵۰۰ میلیون دلار درآمد ارزی از توریسم درمانی دارد. دبی از چند سال پیش شهرهای سلامت را راه‌اندازی کرده و با برخی از دانشگاه‌های معتبر دنیا برای توسعه این مراکز قرارداد بسته است. به طور کلی اهداف گردشگری سلامت در ایران شامل موارد زیر می‌باشد:

* ناباروری

* دندان پزشکی

* جراحی قلب، چشم و جراحی پلاستیک

* بیماری‌های مرتبط با سرطان

* گردشگری در آب‌های شفا بخش

عمده گردشگران سلامت بیشتر از کشورهای جمهوری آذربایجان، عراق، ترکمنستان، افغانستان، کویت، سوریه، لبنان، بحرین و ترکیه هستند و ایران طی یک دهه‌ی گذشته پیشرفت‌ی ۲۰ تا ۲۵ درصدی در حوزه‌ی گردشگری سلامت داشته است (**گردشگری سلامت در جهان و ایران (ierf.ir)**) که متأسفانه در برخی موارد با مشکل همراه می‌شود. سوء استفاده از ناآشنایی توریست‌ها، عدم آشنایی توریست‌ها به قوانین و آداب و آیین‌ها و از همه مهمتر نبود قوانین جامع حقوقی و قانونی در این زمینه باعث می‌شود که، مسئله توریست سلامت در کشور با چالش‌هایی همراه باشد. این در حالی است که به طور میانگین سالیانه یک میلیون گردشگر سلامت وارد ایران می‌شود و بر اساس گزارش سازمان جهانی گردشگری، رتبه ایران از میان ۱۱۰ کشور ۴۶ می‌باشد (<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1401/01/26/2695921>)

واقعیت این است که ورود یک میلیون گردشگر به کشور اگر با برنامه‌ریزی درست همراه نباشد می‌تواند باعث بیکار شدن هزاران نفر و کاهش درآمدهای ملی شود. جدا از پیامدهای اقتصادی، این موضوع می‌تواند دستمایه آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای غیرقانونی نیز شود. از این منظر هست که توجه به راهبردهای پیشگیری از بزه‌دیدگی متقاضیان گردشگری سلامت در کشور، از مواردی است که نیازمند بررسی جدی است. در حقیقت مسئله تحقیق از اینجا نشات می‌گیرد که، قانون برای مقابله با هرگونه خشونت احتمالی علیه گردشگران سلامت از چه پتانسیل‌های حقوقی برخوردار است. در این بین راهبرد مجموعه نهادهای نظامی و انتظامی، نهادهای فرهنگی و اجتماعی و قضایی چیست؟ ضمن اینکه از آنجایی که، مجمع عمومی سازمان جهانی گردشگری، در سال ۱۹۸۵ همه دولت‌ها را به انجام اقدامات مناسب علیه کسانی که مرتکب اعمال خشونت آمیز و مجرمانه علیه گردشگران می‌شوند، فرا می‌خواند. از این منظر هست که بسیاری از کشورها، برای عمل به توصیه‌های سازمان جهانی گردشگری، اقدامات و تدابیر ویژه‌ای را در حوزه قانون‌گذاری و نحوه حمایت و محافظت از گردشگران صورت داده‌اند. پرسش اساسی تحقیق حاضر نیز در این راستا می‌باشد که راهبردهای پیشگیری از بزه‌دیدگی توریسم سلامت در جامعه ایران چیست؟ در کنار این رویکرد حقوق

کیفیری ایران در حمایت از گردشگران بزه‌دیده خارجی چگونه قابل تحلیل می‌باشد؟ جایگاه، عوامل و نقش نهادهای فرهنگی، قضایی و انتظامی و اجتماعی در این خصوص چیست؟

۲-۱. مرور ادبیات

۱-۲-۱. چشم انداز تاریخی

جهانگردی و گردشگری از دیرباز در ایران رونق داشته و قرار گرفتن در جاده ابریشم، آمد و شد خاورشناسان، وجود کاروانسراها، چاپارخانه‌های قدیمی و راه‌های ارتباطی گسترده دلیل این مدعاست. در دوره‌های متفاوت و در حکومت‌های مختلف از جمله هخامنشیان، سلوکیان و غیره به این مسئله بر اساس شرایط گوناگون توجه شده است. در زمان صفویه یکی از درخشان‌ترین دوران سیاحت در ایران رقم خورد که مهمترین عوامل آن توسعه، افزایش امنیت، راه‌های ارتباطی مناسب و تاسیسات متعددی بوده که در این دوره در ایران ایجاد شده است (الوانی و پیروز بخت ۱۳۸۵: ۵۲).

در سال ۱۳۱۴ شمسی برای اولین بار در وزارت داخله (کشور) اداره‌ای به نام اداره "ادار جلب سیحان خارجی و تبلیغات" تاسیس شد. و انجام امور مربوط به جهانگردی کشور بر عهده آن اداره محول شد. در سال ۱۳۱۹ شمسی نخستین آژانس جهانگردی ایران در تهران تاسیس شد و در سال ۱۳۴۰ نیر شورای عالی جهانگردی مرکب از ۱۲ نفر از نمایندگان وزارتخانه‌های و موسسات دولتی و سه نفر از اشخاص مطلع و کارشناس در امور گردشگری و جهانگردی به موجب تصویب هیات وزیران وقت تشکیل شد. در سال ۱۳۵۷ پس از پیروزی انقلاب اسلامی وزارت اطلاعات و جهانگردی به وزارت ارشاد ملی و سپس به وزارت ارشاد اسلامی تغییر نام داد و حوزه معاونت جهانگردی این وزارتخانه سرپرستی امور جهانگردی کشور را به عهده گرفت (غفاری و مولایی ۱۳۸۱: ۲۱۹). در سال ۱۳۷۶ با ادغام حوزه معاونت سیاحتی و زیارتی و سازمان مراکز ایرانگردی و جهانگردی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان ایرانگردی و جهانگردی به وجود آمد که تا اوایل سال ۱۳۸۳ فعالیت داشت. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری از ادغام دو سازمان ایرانگردی و جهانگردی و سازمان میث فرهنگی به وجود آمد و بعداً سازمان صنایع دستی نیز به آن اضافه شد که هم‌اکنون هم فعالیت خود را ادامه می‌دهد (الوانی و پیروز بخت ۱۳۸۵: ۷۴).

۱-۲-۲. ابعاد مهم گردشگری

الف_ بعد اقتصادی: ورود و اقامت جهانگردان باعث ورود ارز و تقویت مالی و اقتصادی کشورمان خواهد بود و هرچه ما در این زمینه فعال‌تر باشیم جاذبه‌های بیشتری را ایجاد نماییم موجب ورود بیشتر گردشگران می‌شویم آنان با خود ممکن است طرح‌ها و ایده‌های مناسبی داشته باشند و یا مشتریان خوبی برای کالاهای ما باشند و یا حتی قصد مشارکت با تاجران ما را داشته باشند که البته کارشناسان فن بهتر می‌توانند در این امر به بررسی بپردازند (خالقی، ۱۳۹۲: ۲۰۰).

ب_ بعد فرهنگی: ورود اتباع خارجی به ایران موجب تبادل فرهنگی میان ایرانیان و بیگانگان است یعنی آنان با آداب و رسوم و سنن ایرانی آشنا می‌شوند و نکات مثبت و منفی فرهنگ و تمدن ایرانی را به سرتاسر جهان می‌رسانند پس هرچه رابطه مناسبی با آنان داشته باشیم و بتوانیم میزبان خوبی باشیم و مسائل امنیتی در حفظ و حمایت از گردشگران رعایت نماییم این رفتار می‌تواند پیامدهای بسیار ارزنده‌ای داشته باشد.

ج_ بعد سیاسی: وقتی دولت و حاکمیت ما با وضع قوانین شایسته و متعادل، چهره منطقی‌تر از خود بنمایش بگذارد و رفتارهایی که شان یک حاکمیت است از خود نشان دهد و انزجارش را از تروریسم اعلام دارد و با اکثر دولت‌های منطقی دنیا در ارتباط باشد حتی بدون ملاحظه مواضع سیاسی دولت‌های اتباع خارجی جهت رفاه حال جهانگردان بیگانه اقدامات درخور آنان فراهم آورد و حسن نیت خود را عملاً ابراز دارد، می‌تواند با هزینه‌ای اندک اذهان جهانیان را به جانب ایران متوجه سازد تا از ایران

چهره‌ای روشن و شایسته داشته باشند و در این صورت هرگونه برچسب‌های اتهام آمیز خود به خود از بین می‌رود (خالقی، ۱۳۹۲: ۲۰۲۰).

۱-۲-۳. حقوق و تکالیف جهانگردان

کشورهای مختلف بری تعیین صلاحیت قضایی خود از روش های گوناگونی بهره میگیرند. برخی از یک سیستم و برخی دیگر از تلفیق چند سیستم استفاده میکنند. به طور کلی سیستم های ذیل در دنیا مطرح می باشند:

۱_ سیستم سرزمینی بودن قوانین جزایی

۲_ سیستم شخصی بودن قوانین

۳_ سیستم حق مجازات جهانی

۴_ سیستم واقعیت قوانین جزایی

به طور کلی دو دسته حقوق برای گردشگران متصور است: حقوق خصوصی و حقوق عمومی اما حقوق خصوصی که در قوانین مختلف ما برای بیگانگان وضع شده است کمتر جای بحث دارد چرا که در این مقاله ما از حیث حقوق عمومی میخواهیم بررسی نماییم بنابراین به حقوقی نزدیک از دواج و حق تعلیف و حق ثبت و علائم اختراعات، حق خرید و فروش، حق اشتغال و ... اشاره ای نداریم، اما چه حقوقی را برای یک گردشگر میشود در نظر گرفت؟ آیا یک گردشگر که در مد اقامت او در ایران کوتاه است مانند یک ایرانی است؟ بنظر می آید میرود از حقوقی برای او سخن گفت که موجب آسایش خاطر و امنیت خاطر او باشد، برای یک مسافر مهمترین چیز مال و جان اوست، دولت میزبان باید در این امر اصلا کوتاهی ننماید.

به طور اعم در این زمینه چند حقوق کلی برای گردشگران وجود دارد که شامل:

۱. حق ترافع قضایی و اقامه دعوا: یعنی یک جهانگرد مثل همه ایرانیان بتواند به راحتی در دادگاه های ایران برای احقاق حق از دست رفته و یا برای به دست آوردن یک حق مشروع خودش اقامه دعوا کند و بیگانه بودن او موجب محرومیت او نباشد، هرچه روش پیگیری دعوا از جانب جهانگرد به راحتی و سهولت بیشتر امکانپذیر باشد، اعتماد آنها به نظام قضایی ما بیشتر خواهد بود و احساس امنیت خواهند کرد، البته این حق برای بیگانگان در قانون آیین دادرسی کیفری و مدنی ایران وجود دارد ولی با شرایط ویژه که درست هم است خصوصا اگر طبق رفتار متقابل کشوری دیگری باشد.

۲_ ممنوعیت بازداشت بی دلیل او: جهانگرد باید وجود امنیت و آسایش را در یک کشور لمس نماید. اگر مقامات ایرانی بدون دلیل محکم و قانونی به دستگیری یک بیگانه اقدام کنند موجب میشود تا دیگران هم این الت را برای خود تصور نمایند و از ورود به خاک ما پرهیز کنند.

۳_ حق احترام به شخصیت او: گردشگر به عنوان یک انسان داداری این حق طبیعی است که مورد کرامت قرار گیرد و این حق طبیعی نباید به هیچ وجه مورد تعزز و یا بی توجهی فراگیرد. جدای از اینکه او دارای چه زبان، دین، نژاد و تابعیتی باشد. کشور میزبان موظف است به این امر و و موضوع خوب توجه کنند (بهرامی و رحیمی، ۱۳۹۸: ۶۶۰).

۴_ حق آشنا شدن با قوانین و آداب و رسوم کشور میزبان: هر کشور میزبان وظیفه دارد تا مقدماتی فراهم آورد که جهانگردان قبل از ورود به کشور به گونه ای مناسب با قوانین و رسوم بسیار مهم دینی و یا ملی جامعه اش آشنا گردند. بخاطر اینکه با ورود خود مشکلی را برای کشور میزبان و خودشان ایجاد ننمایند. پس برای این منظور باید در یک مجموعه ای مختصر و جامع و به صورت کتابچه که حاوی مهمترین مقررات و سنن حاکم بر آن جامعه است را منتشر نماید و به هنگام اعطای حق ورود در اختیار جهانگردان گذارد.

۵_ حق برخورداری از خدمات به موقع و مناسب: باز هم تکلیف دولت میزبان است تا امکانات خوبی را جهت این امر فراهم نماید. چون اگر گردشگر بطور فورس مازور ب مشکلاتی مواجه شد بتواند خیلی سریع آنان را حل کند و اگر دولتی در این زمینه

ها اقدامات شایسته را انجام دهد به تعداد مهمانان او هم اضافه خواهد شد، پس برای حمایت از گردشگر لازم به نظر می‌رسد که این به عنوان حق طبیعی برایش در نظر گرفته و به او در شرایط ضروری کمک سریع رساند شود (بهرامی و رحیمی، ۱۳۹۸: ۶۶۱).

۱-۲-۴. ابعاد نظری و تجربی

بایستی در حوزه نظری و بعد اجتماعی گردشگری و بزه دیده گی تحقیقات نظری و عملی زیادی در حوزه توریسم سلامت صورت گرفته است.

در حوزه نظری علاوه بر تئوری‌های ساختاری و فرهنگی، نظریات خرد و عامل محور هم توجه بوده است. یکی از مهم‌ترین نظریه‌های تبیین توریسم گردشگری، نظریه کارکردگرایی است. در این نظریه توریسم به مثابه صنعت پول ساز در خدمت نظام‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی قرار می‌گیرد. همچنین در بعد نظریات فرهنگی هم توریسم سلامت دارای جایگاه ویژه ای است. این موضوع به ویژه در رابطه با تضادهای موجود میان فرهنگ خارجی و بیگانه با فرهنگ بومی و محلی معنا پیدا می‌کند.

در حوزه ادبیات تجربی هم کارهای متفاوتی پژوهشگران در مطالعه‌ای جرائم علیه گردشگران در مقصدهای گردشگری به عنوان مطالعه‌ی موردی تهران را بررسی کرده‌اند (رجبی و خان محمدی، ۱۳۸۸: ۸۰) این تحقیق کمی بوده و نتایج آن نشان داده است که در نبود قوانین پیشگیرانه احتمال افزایش بزه‌دیدگی در بین گردشگران بیشتر می‌شود. در مقاله‌ای دیگر محققان، به بررسی رابطه ورود گردشگران خارجی و میزان وقوع جرم در ایران پرداخته‌اند (حامی و تقوی جلودار، ۱۳۹۵: ۷۰) در این مقاله که با روش اسنادی انجام شده است نبود بسترهای عمده از جمله ناآشنایی با قوانین داخلی کشور و فقدان آگاهی گردشگران زمینه ساز چالش در این زمینه می‌باشد. در مقاله ای تحت عنوان بررسی تاثیر عوامل غیردرمانی بر توسعه گردشگری، با استفاده از روش کمی و پرسشنامه‌ای نشان داده‌اند که پنج عامل مهم اقتصادی، فرهنگی، حاکمیتی، عامل زیرساختی و شرایط عمومی در جذب و افزایش گردشگری سلامت تاثیر مثبت و معناداری دارد (ناصرپور، موسوی، سپهوند، ۱۳۹۶: ۲۰۰). همچنین محققان در مقاله‌ای انواع جرائم گردشگران ورودی به ایران را مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد که ریشه عمده جرائم به فقدان آگاهی گردشگران از شرایط فرهنگی و قوانین داخلی کشور مربوط می‌شود لذا ضرورت دارد تا در این زمینه اقدامات اساسی صورت گیرد (رودی و احمدی، ۱۳۹۸: ۷۳۰).

۲. روش تحقیق

این تحقیق با استفاده از روش اسنادی و توصیفی انجام شده است. در این تحقیق علاوه بر منابع حقوقی از کتاب‌ها، مجلات، سایت‌ها و دیدگاه‌های کارشناسان حقوق کیفری در حوزه گردشگری سلامت استفاده بعمل آمده است.

۳. یافته‌ها

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که مسئله توریسم سلامت در ایران نیازمند، اقدامات ایجابی و سلبی است. مهم‌ترین اقدام در این زمینه، انجام تغییرات ساختاری و فرهنگی در حوزه آموزشی و انطباق توریسم خارجی در فرهنگ بومی و محلی است و همچنین اقدامات سلبی از طریق حذف یا تحدید عوامل و فاکتورهای جرم زا می‌باشد. این موضوع نیازمند بازنگری در نهادهای ساختاری ذیربط در این حوزه می‌باشد.

در حوزه اقدامات ایجابی بایستی اقداماتی در حوزه:

الف. اصلاح قوانین

یافته تحقیق نشان می‌دهد که مهمترین راه دستیابی به استاندارد توریسم سلامت، اصلاح و بهبود قوانین است. این موضوع در صورت عملیاتی شدن می‌تواند آثار مثبتی در رابطه با اقدامات مجرم و مراقبت‌های محلی را در بر گیرد.

ب) افزایش دانش مدیریتی بخش مسئول

یکی دیگر از یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که، بسیاری از افراد مسئول در حوزه گردشگری سلامت، دانش و آگاهی کافی در این حوزه ندارند. لذا در رابطه با نحوه مدیریت مسائل با مشکل مواجه می‌شوند. این موضوع به طور ویژه به نحوه تصمیم سازی و سیاستگذاری غلط در این حوزه هم مربوط می‌شود.

ج) برداشتن موانع و چالش‌های غیرضروری

به طور مشخص در حوزه گردشگری سلامت، آگاهانه یا ناآگاهانه چالش‌هایی در سطح بومی صورت می‌گیرد که با موضوع منافع اقتصادی توریسم سلامت در تضاد می‌باشد. در این زمینه به نظر می‌رسد دستکم برخی از چالش‌هایی که مانع ورود توریست سلامت می‌شود برداشته شود.

د) انجام اقدامات یکپارچه و نه جزیره‌ای

یکی دیگر از یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که در این حوزه متاسفانه اقدامات خودسرانه یا ناهماهنگ زیاد صورت می‌گیرد. بعنوان نمونه کماکان میان نهادهای مسئول از جمله، قوه قضائیه، نیروی انتظامی، شهرداری، اماکن فرهنگی و نهادهای دینی و اقتصادی، هماهنگی یکپارچه وجود ندارد. بالاتر از این، هر کدام از این نهادها به صورت بخشی و مستقل در این حوزه عمل می‌کنند که در نهایت منجر به نوعی سردرگمی بین نهادی می‌شود.

ر) پیشگیری اجتماعی

پیشگیری اجتماعی شامل اقدام‌های اساسی، عمیق و دراز مدت نسبت به افراد و محیط پیرامون آنها می‌شود. بایستی سطح فهم و درک مردم بالا رود و حقوق گردشگران به آنها تفهیم شود. در این زمینه هم بایستی اقدامات در حوزه تفریحی و سرگرمی در قالب اوقات و فراغت به تعبیر بومی آن، طراحی و اجرا شود و هم اینکه به لحاظ محیط ساخت و ساز و معماری شهرها و محلات مسائل کلان و خرد در این زمینه، تحت پوشش قرار گیرد که در نهایت منجر به کاهش زمینه بزه دیدگی گردد.

ن) پیشگیری وضعی

پیشگیری وضعی یعنی اتخاذ و اعمال اقدامات پیشگیرانه که جهت و غایتش محدود یا حذف کردن فرصت‌ها و موقعیت‌های مناسب برای ارتکاب جرم است. این نوع پیشگیری قصد دارد که فرصت‌های جرم‌مناسبتها و اوضاع و احوال مشرف بر وقوع جرم را محدود یا از میان بردارد. این امر در مورد جرم عمدی و کلا در جرائمی مانند سرقت یا قتل‌هایی که مبتنی بر رابطه قبلی بین بزهکار و بزه دیده است (قتل‌های تعارض آمیز) قابل اجرا و اعمال است. بنابراین در نوع پیشگیری، همزمان با اعمال اقدامات اجتماعی که در واقع ناظر بر جلوگیری از مجرم شدن افراد است، اقدامات دیگری را بایستی به انجام رساند که ناظر بر جلوگیری از بزه دیدگی افراد و اموال آنهاست.

۴. بحث و نتیجه گیری

واقعیت این است که صنعت گردشگری نیازمند بازنگری در ابعاد کلان و ساختاری و مدیریتی و همچنین اقدامات فرهنگی و آموزشی است. متأسفانه نگرش غلط این است که برای هرگونه چالش، پلیس پیشگیری به میدان بیاید. این نگرش به شدت به این حوزه آسیب زده و حتی باعث ایجاد ناامنی روانی می شود. همانطور که یافته های تحقیق نشان داد، بهترین و مهمترین روش در این زمینه ها، انجام اقدامات ایجابی است که به نوعی به تقویت پایه های گردشگری سلامت در کشور منجر شود. داشتن نگاه غیرکارکردی و صرفاً ایدئولوژیک به گردشگری، باعث شکل گیری عدم تعادل های نهادی و غیرنهادی در جامعه گردشگری شده و در نهایت باعث آسیب اقتصادی به این حوزه مهم می شود.

توریست ها، به دلیل حمل پول و جواهرات و توانمندی های مالی هدف سودآوری هستند و در عین حال آسیب پذیرترند، چرا که نوع رفتار، پوشش و نگرش آنها به ارزش های جامعه گردشپذیر ممکن است آنها را قربانی جرم واقع کند و از دیگر سوء عدم آشنایی آنان با قانون و زمان اندک سفر معمولاً مانع از گزارش ارتکاب جرم و پیگیری آن است و مجموع این دلایل از آنان فرصت ها و سیبل های مناسبی برای ارتکاب جرم توسط بزهکاران می سازد.

به طور کلی در کشور ایران، قانونگذار در زمینه حمایت از گردشگران خارجی بزه دیده سیاست حقوقی و جنایی مدون و مشخصی را در پیش نگرفته است. اساس مشکل بزه دیدگان در ایران در حقوق است که برخی از این حقوق در قوانین بدرستی منتقل نشده است. به طور مثال، حقوق ناظر به شناسایی بزه دیده از قبیل حق مود توجه قرار گرفتن، حق دسترسی به عدالت کیفری و حق پذیرفته شدن وجود دارد ولی توجه خاصی به وضعیت گردشگران بزه دیده خارجی نشده است. به عنوان مثال اولاً آگاهی دادن به بزه دیده در حقوق ایران الزامی نیست.

ثانیاً میان بزه دیده ایرانی و گردشگر خارجی تفاوتی نیست و امکانات خاصی برای بزه دیده خارجی قائل نشده اند. به مراتب گردشگر بزه دیده از حقوق خود کمتر علم دارد. ضمن اینکه اگر گردشگر خارجی باشد، باید تاثیر گردشگری خارجی بودن بر بزه دیدگی نیز اضافه شود. بزهکار با علم به خارجی بودن گردشگر، سیبل مجرمانه و ناتوانی او که ناشی از عدم اطلاع کافی میباشد، بزه دیده را انتخاب می کند. چراکه می داند گردشگر خارجی نه بر قوانین آگاهی دارد و نه اینکه قانون از گردشگر خارجی حمایت می کند.

پیش بینی تاسیساتی همچون ایجاد مراجع اختصاصی در رسیدگی به جرایم حوزه گردشگری و وجود کیفیات ویژه در فرایند رسیدگی، برخورداری این مراجع از قضات و کلایی با ویژگی های خاص و متناسب؛ امکان ویژه اجرای مجازات یا تبدیل یا تخفیف مجازات با شرایط مقرر قانونی، تدوین قانون آیین دادرسی اختصاصی و ایجاد صندوق های جبران ضرر و زیان ناشی از جرم به عنوان بخشی از راهکارهای حمایتی قانونی در حمایت از گردشگران خارجی بزه دیده بسیار تاثیر گذار است و علاوه بر این تشکیل پلیس گردشگری بصورت مستقل و زیر نظر مستقیم نهادهای امنیتی از ضروریات این امر میباشد

پیشنهاد می شود مطالعات بیشتری در حوزه های جلوگیری از بزه دیدگی توریست سلامت انجام شود. به طور مثال ایجاد تغییرات ساختاری و فرهنگی در حوزه آموزشی و انطباق توریسم خارجی در فرهنگ بومی و محلی و در شهرهایی با بیشترین پذیرش توریست سلامت خارجی، فعالیت بیشتر آژانس های گردشگری در جذب و آموزش گردشگران خارجی، برخورد با عوامل و خلافکاران تهدید کننده گردشگران، سیستم هوشمند و اینترنتی پزشکان و بیمارستان ها در جذب گردشگران سلامت می تواند به عنوان راه کارهایی در جهت کمتر کردن آسیب به گردشگران سلامت باشد.

منابع

۱. ایروانی، جواد، جلائیان اکبر نیا، علی (۱۳۹۲)، سبک زندگی اقتصادی در جامعه قرآنی و جامعه غربی. *فصلنامه پژوهش های اجتماعی اسلامی*. ۱۹(۲): ۶۸-۴۱.
۲. بهرامی، مهشاد و رحیمی، محمد مهدی (۱۳۹۸)، بررسی ضمانت اجراهای کیفی حقوق گردشگران در مناطق مختلف جغرافیایی کشور با توجه به فرهنگ و عوامل مختلف، *فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)*، ۹(۳): ۶۶۳-۶۴۸.
۳. حامی، مهیار، تقوی جلودار، مریم (۱۳۹۵)، بررسی رابطه ورود گردشگران خارجی و میزان وقوع جرم در ایران. *مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری*. ۱۷(۵): ۸۱-۶۵.
۴. خالقی، علی (۱۳۹۲)، *جستارهایی در حقوق جزا بین الملل*، تهران: شهر دانش.
۵. دادخواه، محمد علی (۱۳۹۱)، در آمدی بر حق شادمانی. *دو فصلنامه راه و کالت*. ۴(۸): ۷۸-۷۴.
۶. رجبی، آریتا، خان محمدی، مرضیه، ۱۳۸۸. جرایم علیه گردشگران در مقصد - مطالعه موردی کلان شهر تهران. *مجله جغرافیایی سرزمین*، ۶(۳): ۸۸-۷۳.
۷. رودی، عباس، احمدی، فاطمه (۱۳۹۸). بررسی کیفی انواع جرایم گردشگران ورودی به ایران: مطالعه موردی قاچاق مواد مخدر از مرزهای شرقی. *مجله جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای*. ۹(۳۵): ۷۴۶-۷۱۹.
۸. غفاری، هادی و مولایی، محمد علی (۱۳۸۱)، صنعت توریسم در ایران: چالش ها و راهکارها، *اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، ۱۱۸۵(۱): ۲۲۵-۲۱۸.
۹. فن هوو، نوربرت (۱۳۹۳)، *اقتصاد مقاصد گردشگری*. چاپ اول، تهران: نشر مهکامه.
۱۰. میر خلیلی، سید محمود (۱۳۹۳)، مراتب تعزیر. *مجله پژوهش های فقهی*. ۱۰(۴): ۷۰۶-۶۷۷.
۱۱. ناصرپور، مهرداد، موسوی، سید نجم الدین، سپهوند، رضا (۱۳۹۷). بررسی تاثیر عوامل غیردرمانی بر توسعه گردشگری سلامت. *فصلنامه علمی-پژوهشی گردشگری و توسعه*. ۷(۳): ۲۱۲-۱۹۵.
۱۲. الوانی، سید مهدی، پیروز بخت، معصومه (۱۳۸۵)، *فرایند مدیریت جهانگردی*، تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی.
۱۳. یآوری، حسین، خوشنویس، مریم، غلامی، الهام (۱۳۹۱)، *اقتصاد گردشگری*. چاپ اول، تهران: نشر سرا دانش.

Strategies to Prevent the Victimization of Health Tourists

Ehsan Atashfaraz

M.A Student in Criminal Law & Criminology, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran
(Corresponding Author)
aghtovla@gmail.com

Fatemeh Ahadi

Assistant Professor, Department of Criminal Law & Criminology, Law Research Center, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran
Ahadi222@yahoo.com
Fatemeh.ahadi1394@gmail.com

Abstract

Background & Purpose: health tourism as an industry is one of the newest social fields. In addition to the field of income generation and job creation, this issue has also been considered in the dimensions of the legal, social, and cultural systems. Meanwhile, health tourism has a special place in our country. The current research looks at the identification of legal obstacles in the field of health tourism with an emphasis on identifying strategies to prevent the victimization of health tourism in Iranian society.

Research method: Our method in this research is documentary and descriptive.

Findings & Conclusion: The obtained results show that to prevent health tourism victims, integrated measures should be taken at macro and micro levels. This issue includes dimensions and structural measures in the judicial and legal field as well as cultural and educational programs. Another finding shows that health tourism needs to review the type and quality of communication between health tourists and the private sector responsible in this field.

Keywords: Health Tourism, Victimization, Iran, Criminal Justice, Foreign Tourists